Prevencijski potencijal povezanosti obitelji i salezijanske odgojne zajednice

Pavić, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:629460

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of Faculty of humanities and social sciences

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

Prevencijski potencijal povezanosti obitelji i salezijanske odgojne zajednice

MARIJA PAVIĆ

Split, 2021.

Odsjek Integrirani učiteljski studij
Studij Učiteljski studiji
Predmet Prevencija poremećaja u ponašanja

PREVENCIJSKI POTENCIJAL POVEZANOSTI OBITELJI I SALEZIJANSKE ODGOJNE ZAJEDNICE

Student:

Marija Pavić

Mentor:

Prof.dr.sc. Maja Ljubetić

Komentor:

dr.sc. Toni Maglica

Split, rujan 2021.

Sadržaj

1. Uvod....1

2. Teorijska polazišta istraživanja....2

2.1. Ekološka sustavna teorije....2

2.2. Teorija primarne socijalizacije....7

2.2.1. Obitelj kroz oči teorije primarne socijalizacije....8

2.2.2. Religija kroz oči primarne teorije socijalizacije....8

3. Religioznost i duhovnost kao zaštitni čimbenik....10

3.1. Salezijanska duhovnost....11

1.1.1. Asistencija....13

1.1.2. Stupovi don Boscovog preventivnog sustava- razum, vjera i ljubaznost....13

4. Metodologija....16

5. Rezultati....19

6. Rasprava....22

7. Zaključak....24

8. Literatura....25

9. Popis slika....27

Sažetak....28

Abstract....29

Prilozi....30

1. Uvod

U ovom diplomskom radu obradit će se tema prevencijskog potencijala koji leži u povezanosti obitelji, odnosno njezinih pojedinaca i zajednice, u ovom slučaju salezijanske odgojne zajednice. Rad se temelji se na dvije teorije i to Ekološko sustavnoj teoriji (Bronfenbrenner, 1979) i Teoriji primarne socijalizacije (Oetting i Donnermeyer, 1998). Ekološko sustavna teorija ljudskog razvoja jedna je od najraširenijih i govori o tome kako na razvoj pa tako i ponašanje pojedinca djeluje cjelokupno okruženje i to od onih bližih okruženja poput obitelji (mikrosustava) do onih sustava koji su udaljeniji od pojedinca poput zakonodavstva (makrosustava). Druga teorija je Teorija primarne socijalizacije (Oetting i Donnermeyer, 1998) koja govori o tome kako su ponašanja pojedinca u velikoj mjeri naučena. Obe teorije naglašavaju odnos, ističući važnost i snagu povezanosti pojedinca sa svojim okruženjem i članovima u njima. Upravo te snažne veze i odnosi utječu na razvoj pojedinca koji se nalazi u središtu sustava.

U jednom dijelu diplomskog rada obratit će se pozornost na zaštitne i rizične čimbenike koji su dio svakoga pojedinca i okruženja te su usko vezani uz polazišne teorije rada. Čimbenici, bili zaštitni ili rizični utječu na ponašanje i funkcioniranje pojedinca. Poseban fokus posvetio se duhovnosti i religioznosti kao zaštitnim čimebnicima za mentalno zdravlje i probleme u ponašanju pojednica, a u ovom diplomskom radu ispitat će se, specifično, uloga salezijanske duhovnosti, odnosno povezanost članova obitelji sa salezijanskom odgojnom zajednicom. Zajednica je skupina pojedinaca koji doživljavaju svoje društvo i kulturu, njezine ekonomske i socijalne značajke utječu i pomažu u postavljanju konteksta. Zajednice pružaju specifični zemljopisni i društveni kontekst za primarnu socijalizaciju. One pružaju mogućnost zapošljavanja, rekreacije, daju osjećaj pripadnosti. Zbog svega navedenog zajednica intenzivno utječu na pojedinca te često djeluju kao zaštitni čimbenici. (Oetting i sur., 1998a). Salezijanska duhovnost koja se u ovom radu istražuje svoje polazište ima u Preventivnom sustavu sv. Ivana Bosca.

Dovodeći u odnos Teoriju primarne socijalizacije, Ekološko sustavnu teoriju, zaštitne i rizične čimenike te pedagogiju Ivana Bosca, istraživanje u sklopu ovog rada ima za cilj utvrditi prisutnost salezijanske duhovnosti među ispitanicima koji pripadaju župi u kojoj se nalazi salezijanski red te utvrditi kakva je povezanost s njihovom osobnom duhovnosti i osjećajem prosperiteta.

2. Teorijska polazišta istraživanja

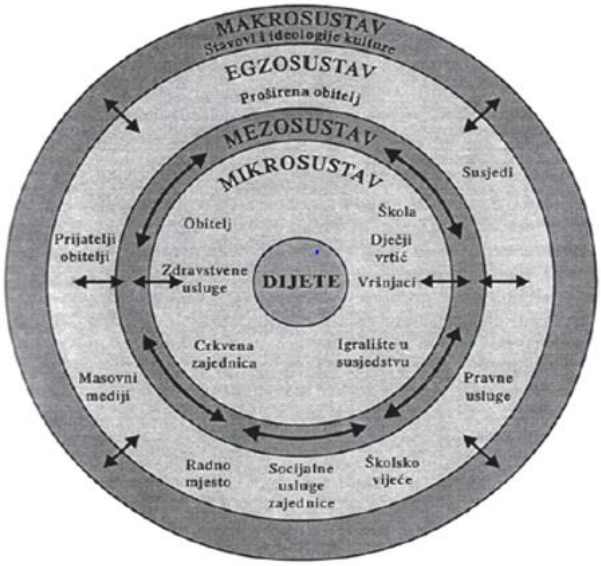
Polazišta ovog diplomskoga rada temelje se na dvije teorije. Prva teorija je Ekološko sustavna teorija ljudskoga razvoja (Bronfenbrenner, 1979), a druga je Teorija primarne socijalizacije. U sljedećim poglavljima detaljnije će se objasniti navedene teorije koje će služe kao teorijski okvir za istraživački dio ovog diplomskog rada.

2.1. Ekološka sustavna teorije

Bronfenbrennerov ekološki model, kojeg je razvio Uriea Bronfenbrenner, promatra okolinu pojedinca kroz četiri područja ekološkog sustava: makrosustav, egzosustav, mezosustav i mikrosustav (Eret, 2011).Važnost ekološkog modela ocrtava se u odnosu sustav i pojedinca točnije na njihov međusobni utjecaj te funkcioniranje i ponašanje pojedinca. Važno je naglasiti da utjecaj na pojedinca nije limitiran isključio neposrednom okolinom već je nadograđeno međusobnim poveznicama i odnosima među svim sustavima koji okupiraju pojedinca (Matijašević i Maglica, 2020).

Ekosustav podrazumijeva okolinu koja interakcijom, neprekidnim tranzicijskim putem djeluje na čovjeka. Najprije djeluje kroz mikrosustav to jest kroz onu okolinu koja je čovjeku najbliža, ali i promjenjiva je usporedno s odrastanjem pojedinca. Uzimajući u obzir navedeno možemo zaključiti da su dio tog sustava obitelj, škola, crkva i igralište (Eret, 2011). Upravo mikrosustav ima tu važan i neposredan utjecaj na pojedinca od najranije dobi. Međuljudski odnosi, aktivnosti i uloge svrstavaju u doživljaj pojedinca u fizičkom okruženju kao dio mikrosustava (Matijašević i Maglica, 2020). Zatim okolina djeluje putem mezosustav koji nastaje kao niz međusobnih poveznica više čovjekovih mikrosustava, npr. župnika i roditelja. Iako je pojedinac onaj koji aktivno sudjeluje u odnosu sa svojom okolinom postoje i oni elementi na koji pojedinac ne utječe, nego oni proistječu iz različitih često trajnih stanja, situacija ili događaja na koji pojedinac nema utjecaj. Takav sustav naziva se egzosustav koji podrazumijeva lokalnu vlast, radno mjesto, socijalne usluge i sl. Makrosustav je sveobuhvatan sustav koji obuhvaća interakciju čovjeka i kulture to jest subkulture u kojoj živi. Pojedinac je produktivan unutar sveobuhvatnog sustava. Takav sustav donosi norme, zakone, politiku, ekonomiju, nacionalna obilježja, kulture vrijednosti (Vasta i sur., 2005). Naposljetku ekosustav u svojoj interakciji uključuje egzosusutav i makrosustav. Prikaz svih sustava i njihove povezanosti moguće je vidjeti na slici 1.

Autori Vasta i sur. (2005) ističu kako na čovjeka kao pojedinca putem mezosustava utječu vjerovanja, stavovi i tradicija.

Slika1. *Bronfenbrennerov ekološki model okoline*

Johnson i Puplampu (2008) godine predlažu novi sustav unutar ekološke teorije pod nazivom tehno-sustav. Tehno-sustav nastaje kao odgovor na stil života suvremenog čovjeka. Polazište sustava promatra se kao podsustav djetetova mikrosustava (djetetov pristup internetu u domu, školi, zajednici), no kada se u tu interakciju ljudi i medija uključuju roditelji, vršnjaci, članovi zajednice i raznih institucija te drugi predstavnici društva, kulture ili obrazovanja on postaje dio i mezosustava, makrosustava i egzosustava (Eret, 2011).

Fokus ovog rada je duhovnost, religija, odnosno crkvena zajednica koja pripada dijelu mikrosustava, odmah uz obitelj, školu. S obzirom da predstavlja neposredno okruženje djeteta i obitelji od iznimnog je značaja za zdrave razvojne ishode (Eret, 2011).

2.1.1. Rizični i zaštitni čimbenici u okviru Ekološko sustavne teorije

Rizični i zaštitni čimbenici su oni koji oblikuju pojedinca, no ne na jednak način. Prema Mrazek i Haggerty (1994) rizični čimbenici određuju se uz pomoć varijabli, obilježja s većom pretpostavkom razvijanja problema u ponašanju. Rizični čimbenici se definiraju kao opasnosti ili osobine prisutne u pojedincu, to jest ako su više prisutne da postoji veća mogućnost za razvoj devijantnog ponašanja. Promatraju se kao opasnost koja se može nalaziti u pojedincu ili

okruženju (Maglica, 2017). Autori Kirbyju i Fraseru (1997), promatraju rizične čimbenike kao potencijale za pojavljivanje poremećaja i razvoja budućih problema te kao one koji podupiru nestabilne i nepoželjne uvjete koji postaju plodno tlo za razvijanje ozbiljnog devijantnog stanja koje vodi do različitih prekršaja.

Važno je istaknuti kako upravo rizični čimbenici pojačavaju vjerojatnost javljanja problema, njegovog napredovanja prema nekom ozbiljnijem ponašanju te potpomažu razvoju problematičnog to jest rizičnog stanja (Bašić i sur., 2004). Iako rizični čimbenici utječu na problematična to jest devijantna ponašanja oni nisu „odgovorni“ za negativne ishode. Negativni ishodi to jest devijantna ponašanja rezultat su složenih procesa između više različitih čimbenika, i rizičnih i zaštitnih.

Jedan od najagresivnijih rizičnih čimbenika povezani su s makroproblemima (siromaštvom, ratom i nejednakosti). Oskudica u onom elementarnom poput hrane, skloništa, obrazovanja, zdravlja, slobode i sl. blokiraju pojedinca da živi život dostojan svakog čovjeka. Takav pojedinac okružen krhkim društveno-ekonomskim okolnostima dolazi u veći rizik od mogućeg depresivnog stanja, lošeg mentalnog zdravlja i nižeg osobnog napretka (WHO, 2004).

Rizični čimbenici dijele se na genetske ili biološke, rizične čimbenike u zajednici, rizične čimbenike u obitelji, rizične čimbenike povezane sa školom i vršnjačke čimbenike. Primjeri nekih bioloških rizičnih čimbenika odnosno genetskih su impulsivnost, hiperaktivnost, agresija, niska inteligencija, težak temperament, antisocijalno ponašanje, slabija koncentracija te slaba samokontrola i samopažnja (Ajduković, 2000). Neki od rizičnih čimbenika prisutnih u zajednici su siromaštvo, kronično nasilje, dostupnost droge i oružja, dok su rizični čimbenici u obitelji loša povijesna slika obitelji, obiteljski sukobi, različiti oblici zlostavljanja (fizička i seksualna), depresija roditelja, alkoholizam, nezaposlenost, rastava braka te različita neadekvatna ponašanja roditelja (Howell, 2003). Nažalost i u školi se pojavljuju različiti rizični čimbenici kao što su slaba organizacija škole, izoliranost, školski neuspjeh, neprivrženost u razredu, negativna školska klima te neadekvatan pristup učitelja (Ajduković, 2000). Povezanost s delikventnim skupinama te antisocijalna ponašanja primjeri su rizičnih čimbenika koji se pojavljuju kod vršnjaka (Howell, 2003). Naspram rizičnih čimbenika unutar pojedinca djeluju zaštitni čimbenici čija je uloga upotpunosti oprečna rizičnim čimbenicima.

Uloga zaštitinih čimbenika jest da preveniraju, odnosno, djeluju na način da se ne pojave rizični čimbenici koji će razviti problematična ponašanja (Bašić, 2009). Zaštitni čimbenici često se poistovjećuju sa pozitivnim osobinama mentalnog zdravlja kao što su raznovrsna pozitivna razmišljanja, emocionalna otpornost, razvijene vještine upravljanja

stresom, samopoštovanje, vještina rješavanja problema te snažne društvene vještine. Upravo razvoj takvih pozitivnih osobina dovode do jačanja zaštitnih čimbenika kod pojedinca. Zaštitni čimbenici bili unutarnji ili vanjski pomažu pojedincu da podnese različite rizike (WHO, 2004). Bašić (2009) navodi podjelu zaštitnih čimbenika kroz tri skupine. Dispozicijska obilježja određuju prvu skupinu, a to su socijalna orijentacija, temperament, kognitivne sposobnosti te vještine suočavanja. Druga skupina se odnosi na obiteljsko okruženje unutar kojeg se ubraja pozitivan odnos makar s jednim roditeljem, toplina, povezanost između članova obitelji, sklad te odsutnost zanemarivanja. U posljednju skupinu spadaju obilježja vanjskog okruženja na koju se odnose utjecaji izvan obitelji.

Kako bi dijete moglo suosjećati sa drugima i uživjeti se u emocionalno stanje bližnjega, kroz rano djetinstvo trebao bi razviti topao i pozitivan odnos s roditeljima. Mladi i djeca koji su uključeni u izvanškolske aktivnosti te imaju podršku odraslih i vršnjaka u razvoju odgovornosti, samodiscipline te akadmeskog uspjeha dovode se u poziciju unutar kojeg je smanjen rizik za poremećaje u ponašanju (Bašić, 2009).

Jedna od primjera zaštitnih čimbenika je utjecaj vjere na pojedinca. Imajući na umu upravo važnost utjecaja vjerske zajednice na pojedinca unutar ekološkog sustava Matijašević i Maglica (2020) ističu kako su upravo religioznost i duhovnost u brojnim istraživanjima u sklopu prevencije, tretmana problema u ponašanju i istraživanjima mentalnog zdravlja navode isključio kao zaštitni čimbenici kada se u pitanje dovede mentalno zdravlje pojedinca. Samu važnost religije Berns (2006) pokušava objasniti ulazeći dublje u tematiku unutar Bronfenbrennerovog ekološkog modela. Prije svega objašnjava ulogu religije kao sastavnog djela svakog pojedinca objašnjavajući da je veze čovjeka s Bogom utkana u svaki aspekt življenja. Vodeći se time Berns definira religiju kao onu koja utječe na modele spolnih uloga, pitanja seksualnog ponašanja, braka i razvoda te pitanja o natalitetu, moralu te stavovima i odgoju djeteta. Prema Bernsu religija može utjecati na odijevanje, prehrambene navike, konzumiranje alkohola, brigu o zdravlju i socijalne odnose, uključujući etiku (Berns, 2006).

Nedostatak zaštitnih čimbenika djelovanjem pojedinca unutar rizičnih i zaštitnih situacija koje pojedinca izlažu visokoj razini ranjivosti dovodi do mentalnih problema i potpunog poremećaja (WHO, 2004).

U svakom pojedincu rizični i zaštitni čimbenici su u neprestanoj interakciji. Osim što postoje i djeluju u pojedincu, oni su dio sustava to jest okruženja te na taj način djeluju na postupke i funkcioniranje pojedinca (Bronfenbrenner, 1979). Vođeni time provedena su brojna istraživanja posljednjih godina 20.stoljeća preko kojih se htjelo utjecati na rizične čimbenike. Stoga su takva istraživanja isključivo bila usmjerena na razumijevanje uzroka različitih oblika

ponašanja pojedinca, oblika devijantnih i preddevijantnih ponašanja. Upravo usmjeravanje na uzorak rezultiralo je razvijanjem sve veće potrebe za prevencijskim djelovanjem (Rutter, 1985). Pedagoškoj prevenciji jedan je od glavnih cilja rano otkrivanje poremećaja u ponašanju te pravodobno i prikladno pružanje pomoći i zaštite.

Bašić (2009) tvrdi da se rizični čimbenici ogledaju u destruktivnim odnosima, osjećaju beskorisnosti, naučenoj neodgovornosti te gubitku svrhe ulaganja u budućnost. Djeca često imaju iskustvo mnogih rizičnih čimbenika i stresnih životnih događaja te je usmjeravanje prevencijskih intervencija prema samo jednomu rizičnomu čimbeniku potpuno pogrešno. Svi preventivni programi moraju djelovati na sve rizične čimbenike istovremeno, kako bi utjecaj na život djece i mladih bio pozitivan, a prevencija razvojnih poremećaja uspješna.

Odgojno djelovanje obitelji temeljni je čimbenik, ono oko čega se razvija i socijalno oblikuje pojedinac. Najveći postotak pojave poremećaja u ponašanju kao što su nerad, alkoholizam, zlostavljanje, promiskuitet nastaje zbog neurednih i nesređenih obiteljskih odnosa i promašenih roditeljskih postupaka (Meščić – Blažević, 2007). Nemoguće je isključiti utjecaj okoline na pojedinca čak iako su utjecaji neprimjereni i loši za pojedinca upravo zbog toga brojni pedagozi pokušavaju prepoznati i smanjiti prikladnim mjerama poremećaje u ponašanju pojedinca. Djeluje se preventivno, to jest na način da bi se nešto zaustavilo od događanja, to jest prevenirati znači intervenirati ili učiniti korake unaprijed (Mrazek i Haggerty, 1994). Anić i sur. (2004.) ističu kako prevencija označava čin, postupak ili ukupnost radnji koje se poduzimaju kako bi se što spriječilo ili da bi se zaštitilo od čega (Anić i sur., 2004).

Bašić (2009) pojašnjava kako prevencija i prevencijske znanosti svoje ishodište imaju u teorijama koje objašnjavaju način razvoja rizičnih ponašanja i devijantnih ponašanja pojedinaca, posebice djece i mladih. Rizični i zaštitni čimbenici, otpornost, promocija mentalnog zdravlja, pozitivan razvoj i izgradnja prednosti jedne su od najpoznatijih teorija i koncepata koji se vežu uz prevenciju i prevencijske znanosti. Cilj preventivnog djelovanja jest jačanje zaštitnih čimbanika koji podupiru mentalno zdravlje (WHO, 2004).

Neka djeca i mladi na neadekvatan način provode vlastito slobodno vrijeme te na taj način upadaju u problematična ponašanja. Stoga bi trebalo poraditi na motivaciji, ali i preventivnom programu kvalitetnog provođenja slobodnog vremena (Meščić– Blažević, 2007). Jedan od takvih mjesta koji nudi preventivnu pedagogiju zasigurno je salezijanski oratorij na Kmanu čiji se rad temelji na preventivnom odgojnom sustavu Ivana Bosca prožetu salezijanskom duhovnošću.

2.2. Teorija primarne socijalizacije

Teorija primarne socijalizacije polazi od toga da su u osnovi sva ljudska ponašanja naučena ili kako navode autori barem neke od njihovih glavnih komponenti naučena. Socijalizacija sama po sebi podrazumijeva proces učenja društvenih normi i ponašanja stvarajući aktivnu interakciju pojedinca i okoline (Donohew i sur., 1999). Pod naučena ponašanja podrazumijevaju se prosocijalna i devijantna ponašanja koja oblikuje i određuju svakoga pojedinca. Važno je naglasiti da su pojedinci jedni od glavnih sudionika u prenošenju normi ponašanja. Teorija primarne socijalizacije naglašava primarne i sekundarne izvore socijalizacije. Obitelj, škola i vršnjačka skupina su primarni izvori socijalizacije, dok su susjedstvo, zajednice, institucije, mediji i vjerska skupina sekundarni izvori socijalizacije.
Svaki pojedinac unutar primarnih izvora socijalizacije nalazi u dinamičnom sustavu unutar kojeg su svi dijelovi sustava jednako važni te su povezni jakim vezama.

Teorija primarne socijalizacije sa svojim temeljnim teoremom da su i normativna i devijantna ponašanja naučena društvena ponašanja, produkti interakcije društvenih, psiholoških i kulturnih karakteristika, i da su norme za društvena ponašanja naučene gotovo isključivo u kontekstu interakcija s primarnim izvorima socijalizacije. Snaga veza između mladih i primarnih izvora socijalizacije je značajan čimbenik u određivanju koliko učinkovito se norme prenose. Teorija primarne socijalizacije naglašava da bilo koja veza socijalizacije može prenijeti devijantne norme, da grupe vršnjaka mogu prenijeti ili prosocijalne ili devijantne norme, ali značajan izvor devijantnih normi su vršnjačke grupe. Također, slabe vršnjačke veze mogu povećati izglede povezivanja s devijantnim vršnjacima. Po pitanju obitelji i škole, slabe veze u obitelji i školi također povećavaju izglede da će mladi povezati se s devijantnim vršnjacima i aktivno nastojati ponašati se devijantno (Oetting & Donnermeyer, 1998).

Slabe veze s primarnim izvorima socijalizacije čine mlade ljude osjetljivim i rizičnim za devijantna ponašanja (Oetting i sur., 1998a). Uzimajući u obzir da se prema teoriji devijantne i prosocijalne norme aktivno uče u procesu primarne socijalizacije važno je istaknuti snagu veza između pojedinaca i primarnih izvora socijalizacije jer je ona glavni čimbenik u određivanje učinkovitosti prenošenja normi. Primarna i sekundarna socijalizacija mogu prenijeti devijantne norme no zdravi odnosi unutar primarne socijalizacije (npr. škole i obitelji) dovode do smanjenja devijantnih normi te prenošenja prosocijalnih normi dok slaba veza dovodi po smanjenja posocijalnih normi i povećanja devijantnih normi koje krajem 19. stoljeća

ističu Elliott, Voss i Kandel (Oetting i sur., 1998). Teorija pojašnjava kako se utjecaj i važnost sekundarnih izvora najbolje odražavaju u odnosu na primarni izvor socijalizacije.

2.2.1. Obitelj kroz oči teorije primarne socijalizacije

Teorija primarne socijalizacije ističe obitelj kao jednu od tri glavna izvora socijalizacije. Obitelj je gotovo uvijek izvor prosocijalnih normi. Kako bi obitelj ostala snažan izvor prosocijalnih normi treba njegovati čvrste veze između obitelji i pojedinca. Autori ističu kako većina obitelji voli vlastitu djecu te čini sve kako bih njihova djeca dosegla stavove i ponašanja koja se podudaraju s kulturnim normama i normama zajednice te smanjila mogućnost devijantnog ponašanja. Postoje i disfunkcionalne obitelji, (npr. roditelji zlostavljači, alkoholičari) one obitelji u kojima nedostaju prijeko potrebne roditeljske vještine. Vještine koje su potrebne za suočavanje u različitim situacijama i fazama ponašanja pojedinca. Devijantne norme ponašanja djeca uče od roditelja prema modelu što dovodi do zaključka kako loše roditeljstvo na kraju dovodi do devijantnog ponašanja. Sekundarni izvori socijalizacije u takvim obiteljima imaju ključnu ulogu i smanjuju mogućnost usvajanja i odgađanja devijantnog ponašanja (Oetting i Donnermeyer, 1998). Šira obitelj je sekundarni izvor socijalizacije koja služi kao zaštitni faktor u slučaju kada je obitelj disfunkcionalna. Šira obitelj može biti važan kao zaštitni čimbenik kada je obitelj vrlo nestabilna ili u situaciji ako roditelji nisu fizički ili psihološki dostupni djetetu (Oetting. i sur., 1998).

2.2.2. Religija kroz oči primarne teorije socijalizacije

Promatrajući religiju, sekundarni izvor socijalizacije, „kroz“ oči primarne socijalizacije autori zaključuju da ona služi kao osobni zaštitni faktor koji smanjuje prihvaćanje i usvajanje devijantnih normi. Religija je ona čiji izvor socijalizacije utječe na pojedinca. Teorija sugerira promatranje religije kao one koja pomaže pojedincu da shvati svoj identitet. Otkrivanje identiteta sa sobom nosi ljepotu prihvaćenosti, ali i odgovornosti koja se ogledava kroz život pojedinca koji se religijom identificira. Interakcija obitelji kao primarnog izvora socijalizacije i religije kao sekundarnog izvora socijalizacije je snažna. Većina će se mladih ljudi prvo povezati s vjerskom skupinom koju preferiraju njihovi roditelji. Prihvatiti vjerske aktivnosti za mlade, mlađu djecu, molitvene zajedničke susrete i sl. Važno je napomenuti da su roditelji često uključeni u aktivnosti ili imaju povjerenje u mjesto u kojem njihova djeca djeluju. Mladi koji sudjeluju u vjerskim aktivnostima vjerojatnije će stvoriti „krug prijatelja“ s ostalim

mladima koji su također uključeni u vjerske aktivnosti. Religijska identifikacija poboljšava povezanost obitelji s školom, vjerojatno zbog sukladnosti prosocijalnih normi, ojačane vjerskim uvjerenjima koje olakšavaju prilagođavanju zahtjevima ponašanja unutar škole. Zanimljivo je istaknuti da u nekim primjerima primarni izvori socijalizacije ne zadovoljavaju individualne potrebe, osoba će tražiti druge izvore socijalizacije. Autori zaključuju da je religija pozitivna snaga u životu ljudi (Oetting. i sur., 1998).

3. Religioznost i duhovnost kao zaštitni čimbenik

Kako je i ranije u uvodnim poglavljima navedeno duhovnost i religioznost se drže zaštitinim čimbenicima koji štite pojedinca i obitelji od razvoja, za njih, negativnih ishoda. Prije nego se krene s prikazom empirijskih istraživanja koja govore u prilog ovoj tvrdnji, potrebno je objasniti razliku između duhovnosti i religioznosti. Duhovnost se definira kroz stvaranja suživota, iskustvenog odnosa s Bogom u svrhu traženja smisla života (Letuar, 2001). Religioznost se pak određuje unutar zajednice kao dio znanja, rituala, obreda, praksi i skupa učenja. Religija je dio osobnog i društvenog doživljaja dok je duhovnost ponajprije dio osobnog doživljaja (Nedjeljko, 2016). Uzimajući u obzir da je duhovna dimenzija sastavni dio čovjeka dolazi se do zaključka kako religiozna osoba ne mora nužno biti duhovna, no postoje neki izuzetci u kojima osoba koja je duhovna nije religiozna (Ivančić, 2015). Emil Durkheim, u 19. stoljeću, bio je jedan od mnogih koji su provodili istraživanja na području duhovnosti. Durkheimova istraživanja bazirala su se na suicidalne pojedince. Zaključak njegovih brojnih istraživanja iznose pozitivan utjecaj duhovnosti i religioznosti na ispitanih uzoraka to jest pojedinaca (Durkhein, 1857). Novija istraživanja potvrđuju kako upravo religioznost i duhovnost imaju pozitivan utjecaj na zdravstvene značajke pojedinca te utjecaj na pozitivan razvoj pojedinca (Matijašević i Maglica, 2020). Osim na navedene pozitivne učinke brojna istraživanja pokazuju povećanu kvalitetu života pojedinca koji usklađuje vlastiti život s naukom vjere te naglašavaju i zaštitu od konzumacije opojnih sredstava. Autori Porche i sur. (2015) ističu negativnu povezanost između ovisnosti o alkoholu i odlazaka na sv. misu, takva negativna povezanost ističe ono obrnuto. Točnije izražava da ljudi koji češće odlaze na sv. misu pokazuju manju vjerojatnost da su ovisni o alkoholu, kod njih je manja prevalencija konzumacije alkohola. Također navode da oni pojedinci koji od djetinjstva idi na sv. misu kasnije počinju konzumirati alkohol. Oni studenti koji ne vjeruju, odbacuju, negiraju Boga ili ne prakticiraju vjeru u svom životu prema rezultatima istraživanja u većoj mjeri konzumiraju duhan, marihuanu, halucinogene droge i alkohol (Parfrey, 1976). Oetting i sur. (1998a) ističu da razvoj pojedinca tamo gdje je obitelj vjerskog opredjeljenja, religija postaje potporni izvor prosocijalnih normi pojedinca. Snaga otpornosti često se vezuje uz duhovnost. Pojedinac se kroz vlastitu otpornost razvija, posjeduje nadu, ima motivaciju i smjer što ga dovodi do uspješnog preživljavanja loših vremena i poteškoća (Nedeljković, 2016). Duhovne osobe imaju sposobnost prihvatiti i prepoznati da postoji nešto jače, veće od njih što ih nadilazi, poput duhovne ili prirodne stvarnosti. U čovjeku postoji duhovna stvarnost stoga svaki pojedinac teži nekoj vrsti religioznosti (Ivančić, 1996). Borras i suradnici (2009) kao zaključak teorijskog

istraživanja u kojem su proučavali povezanost navode četiri uzročna modela koja svjedoče o povezanosti religioznosti i ovisnosti. Prva teorija koju navode je Gorsuchova teorija iz 1976. godine koja sugerira da će pojedinac koji ima neku bitnu potrebu ispunjenu duhovnošću ili religijom vjerojatno doživjeti smanjenu potrebu i uporabu lijekova.
Gorsuchov (1976) drugi model temeljio se na modelu kognitivne konzistentnosti psihologije u kojoj se dosljedno izlaganje crkvenim doktrinama kroz sudjelovanje u bogoslužju stalno podsjeća na ideale te na taj način prevenira ovisničko ponašanje osoba koje su religiozne i duhovne. Gorsuch (1976) primjećuje da religiozni ljudi žive u društvenom okruženju koje je religiozno i da tako postaju međusobno podržavajuća skupina za upotrebu ili nekorištenje tvari. Koenig i sur. (1994) dali su četvrti model u nastojanju da objasne moguću uzročnost.

3.1. Salezijanska duhovnost

Salezijanska odgojna zajednica ishod je vizije i dugogodišenjeg požrtvovnog rada don Ivana Bosca, sveca, redovnika i odgojitelja koji je djelovao u 19. stoljeću.

U periodu njegovog djelovanja, pojavljuju se pedagozi koji su obilježili svijet pedagogije, to jest svijet odgoja. Među njima se ističu Comenij, Pestalozzi, Montessori, Rousseau i Froebel koji su zajedno s Boscom uveličali svijet pedagogije. Boscova pedagogija oduševljava jer izlazi iz vjerskih i nacionalnih okvira, te očarava i pripadnike nekršćanskih vrijednosti čitavog svijeta (Pavić, 2021). Tajna uspjeha Ivana Bosca kao svetca i kao odgajatelja leži u ljubavi: „S dobrotom i ljubavlju pokušavam pridobiti za Gospodina ove svoje prijatelje.“ Sam Bosco ističe: „Obećao sam Bogu da ću do posljednjega daha biti za svoje siromašne mladiće. Dosta je da ste mladi, pa da vas jako volim. Za vas učim, za vas radim, za vas živim, za vas sam spreman dati i život.“ S vama se dobro osjećam; doista, moj je život biti s vama“ (https://zupa-duhasvetoga-jarun.hr/don-bosco/, 30. 07. 2021.). Ljubav je sredstvo kojim je don Bosco „kupio“ brojne mlade koji su krenuli njegovim stopama slijedeći njegovu pedagogiju. 1859. godine Bosco osniva Salezijansku službu. Salezijanska duhovnost definira se kao mladenački polet kojeg nosi ljubav prema bližnjemu, posebice mladima i djeci te ljubav prema Bogu. Takav jedan polet stil je duhovnosti te je zasigurno jak zaštitni čimbenik koji štiti pojedinca. Noseći optimizam, radost, ljudskost, vedrinu i vjeru „rasvjetljava“ životne puteve mnogima. Na tom putu salezijanci, don Boscovi nasljednici, u ulozi su brata, prijatelja, oca, to jest u ulozi su u punom smislu bližnjega. Takvo jedno ozračje mladima daje osjećaj voljenosti, sigurnosti i prihvaćenosti. U takvoj okolini mladom pojedincu olakšano je traženje sreće i smisla života. Evangelizacija i odgoj trebaju biti oni koji u simbiozi daju rezultate u kojima bi

pojedinac trebao biti pošten građanin i dobar kršćanin. Kršćanski zreo pojedinac trebao bi težiti ravnoteži usklađenosti i razvoju ljudske i kršćanske dimenzije što je moguće postići primjenom salezijanske duhovnosti (https://donbosco.hr/salezijanci/duhovnost, 14. 5. 2018.).Kako bi se bolje mogla razumjeti salezijanska duhovnost Vecchi (2002) piše da je don Boscova pedagogija pedagogija duše, nadnaravnog i kad ona dođe do te točke tada počinje pravi odgojni rad, a sve ostalo je propedeutika ili uvod. Don Bosco u baštinu ostavlja svojim salezijancima poruku: *„Spasi dušu, spasio si sve". Daj mi duše, drugo uzmi.* Izreka koja najbolje može opisati salezijansku duhovnost u tri riječi je *daj mi duše*. Kada je Dominik Savio, tada dječak, a danas najmlađi salezijanski svetac, u razgovoru s Don Boscom rekao da mu je jasno kako Don Bosco ne daje mladima samo dom, već duhovni rast: „Razumijem tu nije riječ o trgovini novcem, već dušama" (Vecchi, 2002: 66).

Salezijanska duhovnost izražava se u pastoralnom radu. Pastoralna ljubav[1] je temelj salezijanske duhovnosti. Ona se odnosi na pojedinca, obraća se pojedincu, zanima je pojedinac i razvoj sposobnosti pojedinca. Čitava djelatnost preventivnog sustava temelji se na jačanju pastoralne ljubavi: „ Ljubi i čini što hoćeš " (Vecchi, 2002). Prisutnost je jedna od komponenata koja je krasila don Bosca, njegovu pedagogiju i zasigurno ga izdvajala naspram drugih pedagoga. Sam don Bosco često je naglašavao da se među mladima osjeća dobro i da je njegov život biti s njima. Don Bosco tada, a danas njegovi salezijanci slijede dvije smjernice. Prva je posvetiti mladima svo svoje vrijeme, a druga je preuzeti njihove probleme. Način na koji salezijanska duhovnost dopire do mladih kreće od prisutnosti, „biti s mladima". Kretati se s njima, spontano uskladiti se s njima. Na samom početku „biti s mladima" znači biti s njima fizički, dok kasnije to znači biti s njima psihološki i kulturološki, biti dio njihovog svijeta. Fizička prisutnost prožeta je radošću i prihvaćanjem odgajanika. Važno je istaknuti kako se unutar salezijanskih kuća često koristi izraz „ salezijansko oko". Takav izraz izražava „oko" koje bdije na odgajanicima, prati ono što rade i promatra ih u ljubavi. Sve vidi i sveprisutno je (Kurkut, 2013).

[1] Salezijansku pastoralnu ljubav moguće je i malo šire definirati kao pedagogijsku ljubav. Takva ljubav stvara odgojni odnos u kojem se izražava prema pojedincu (adolescentu) pomažući mu da se razvija to jest otvara prema blagodatima života.

1.1.1. Asistencija

Uz prisutnost, izdvaja se još jedna od komponenti salezijanske duhovnosti i preventivnog sustava, a to je salezijanska asistencija. Terminologija salezijanska asistencija koristi se za aktivnu i konstantnu prisutnost odgajatelja među odgajanicima (Kurkut, 2013). Don Bosco je često isticao kako u svakom mladiću, čak i u najnesretnijem, postoji neka nit dobra za koju se treba uhvatiti i poticati je. Dobar odgajatelj je onaj koji je sposoban dati i stvarati nove prilike svojim odgajanicima. Tamo gdje nema ljubavi i povjerenja nije moguće ostvariti odgojni rad. Kada mladi odgajanici podijele svoje tajne tada ih je moguće odgajati. Ona ima dvije važne zaštitne to jest prevencijske uloge. Prva je da štiti pojedinca od preranih loših iskustava i devijantnih ponašanja, a druga uloga je da pomoću poticaja razvija potencijal osobe. Prvi oblik asistencije je prevencijske uloge se na suradnju, prijateljstvo, zajedništva i međusobnog pomaganja dok je drugi oblik asistencije očinski ili majčinski. Takav oblik asistencije jači je od prijateljstva jer u sebi nosi ljubav i autoritet.

1.1.2. Stupovi don Boscovog preventivnog sustava- razum, vjera i ljubaznost

Don Bosco često je napominjao u svom djelovanju da je odgoj stvar srca te da Bog treba ući kroz srca mladih ne samo kroz crkvena vrata već i kroz vrata škola i radionica te predlaže jedan konkretan, jednostavan i prijeko potreban preventivni sustav. Don Bosco promatrajući mlade ljude svog vremena koji su „zakinuti“ za ljubav, i blagost odlučuje se dati život za takvog mladog čovjeka. Promatranjem mladog čovjeka koji pati nagnalo je tada mladog Ivana Bosca da realizira ideju vlastitog odgoja. Na taj način preventivni sustav nastaje kao protu odgojni sustav represivnom sustavu. Represivni, tada postojeći i još uvijek živući sustav upoznaje osobu s normama i pravilima ponašanja te u slučaju kršenja tih zadanih normi i pravila kažnjava pojedinca. Takvi odgajatelji su hladni, strogi te izbjegavaju stvaranja odnosa s pojedincem. Unutar preventivnog sustava odgajanik je također upoznat s pravilima i normama ponašanja no odgajatelj je prisutan među odgajnicima. Blizu im je, bdije nad njima kako ne bih imali priliku griješiti. Sam don Bosco to najbolje objašnjava riječima: „Kad vidim mlade kako su zauzeti igrom, siguran sam da im đavao ne može ništa“.

Preventivni sustav sv. Ivana Bosca dio je salezijanske duhovnosti. Preventivni sustav nastaje kao potreba čovjeka u 19. stoljeću. Prevencija je pojam koji definira postupak, čin, skup radnji koje se vrše kako bi se spriječila devijantnost to jest zaštitilo pojedinca. „*Prevenirati* znači intervenirati ili učiniti korake unaprijed, da bi se nešto zaustavilo od događanja“ (Mrazek i Haggerty, 1994: 19).

Prevencijski sustav koji se prožima sa salezijanskom duhovnosti temelji se na tri stupa, a to su razum, ljubaznost i vjera. Razum unutar preventivnog sustava obilježen je radosnom učenju, mudrosti, radom i čovječnosti. Kao jedan od stupova preventivnog sustava ističe važnost vrijednosti osobe, razvijanja kršćanskog autentičnog pojedinca, razvijanje ljudske svijesti i naravi. Naglašava i važnost izgradnje čovjeka kao pojedinca kroz pogled na njegovu povijest, slobodu, zanimanje, građansku odgovornost, zalaganja za bližnjega te pripremu za ostvarenje vlastitog života. Vjera je jedan od stupova koja čini važan dio preventivnog odgojnog sustava jer u središte stavlja živu vjeru, utemeljenu na Isus Kristu. Upravo ovaj stup daje naglasak na odgoj u vjeri njegujući građanina vjernika koji odgojen i zreo pojedinac koji svojim životom svjedoči vlastita religiozna uvjerenja. Ono što je temelj salezijanske duhovnosti i dio stupa vjere unutar preventivnog sustava zasigurno je euharistija, pomirenje, pobožnost prema Mariji. Odgoj u vjeri uključuje sakramentalni život, molitvu, liturgiju te duhovno vodstvo koje pomaže u razvijanja posvećenja i puta prema svetosti. Ivan Bosco naglašava vjeru i razum kojima se odgajatelj treba gotovo uvijek služiti ako želi postići poslušnost kod svojih odgajanika. Osim što se treba služiti vjerom i razumom odagajnik treba podučiti svoje odgajanike primjeni vjere i razuma.

Ljubaznost kao posljednji stup preventivno sustava nastaje kao odnos razuma i vjere. Ljubav koja je dio preventivnog sustava daje lakoću, povjerenje i radost u pastoralnom radu. Ljubaznost se iskazuje kroz potpuno sebedarje odgajatelja u odnosu prema odajaniku. Stalna prisutnost obgrljena žrtvom i naporima. Često je don Bosco isticao da se ovdje osjeća dobro i da je dosita njegov život biti s mladima. Kako bi naglasio važnost ljubaznosti, to jest ljubavi na djelu don Bosco je često koristio izraz familijarnost koji označava odnos mladih i odgajatelja. Unutar ovog stupa važno je istaknuti da bez ljubavi nema povjerenja, a bez povjerenja nema odgoja. Stoga je važno imati na umu da nije dovoljno voljeti mlade već oni moraju sami osjetit da su voljeni. Na takav način stvara se „obiteljski duh“ koji je ostvaruje putem radosne, vedre i poticajne okoline (https://donbosco.hr/salezijanci/duhovnost, 14. 5. 2018.). Ivan Bosco jedan od stupova preventivnog sustava, stupa ljubavi, promatra kao onaj stup čiji se izvor i temelj crpi iz Poslanica koje je pisao sv. Pavao. On ljubav prikazuje kao velikodušnu, onu koju podnosi sve, onu koja se nada, sve vjeruje, sve pokriva i sve podnosi. Što dovodi do zaključka da se salezijanska ljubav na djelu može opisati riječima sv. Pavla (Kurkut, 2013b).

Ono što je Preventivni sustav, Ivana Bosca, razlikovalo od drugih tada aktualnih pedagogija zasigurno je duhovna dimenzija koju Boscova pedagogija uključuje. Upravo odgajateljeva predanost odgajaniku unutar razumske spoznaje, prihvaćanja u ljubavi i vjera u Božju pomoć i moć odgoj temelji su Boscove odgojne djelatnosti (Corallo, 2017).

Unutar salezijanskih kuća, oratorija, bilo kakve kazne, bile one lakše ili nasilne bile su i još uvijek su isključene. Poseban se stavlja naglasak o temi kažnjavanja unutar preventivnog sustava. Pa se ističe da ih treba izbjegavati te ako je baš prijeko potrebna u takvim trenutcima odgajanike se „kažnjava“ uskraćivanjem simpatija to jest naklonjenosti odagajtelja. Ona se uskraćuje pogledom, osmijehom i slično. Takva situacija potiče odgajanika da se mijenja i vratit odgajateljevu naklonost uzimajući u obzir da odagajanik voli svog odgajatelja i ima razvijen prijateljski odnos s njim. Takav tip kažnjavanja ne ponizuje odgajanika. Bosco primjećuje da je odgajanicima često veća kazna oštar pogled odgajanika nego bilo kakav drugi fizički prijekor. Pohvala je nagrada za odgajanika, a oštar pogled kazna. (Pavić, 2021, prema Kurkut, 2013b).

Don Bosco je težio osobnoj komunikacija. Upravo je ona unutar koje se dijele iskustva zvanja to jest komunikacija na nekoj višoj razini. Osobna komunikacija unutar preventivnog sustava naziva se „riječ na uho“. Takva riječ je ona koja se daje privatno, sa strane, osobi u komunikaciji jedan na jedan, a ne javno pred drugima. Bez obzira radi li se o opomeni ili savjetu. Takva *riječ na uho* može se povezati sa govorom u ljubavi. Takva riječ, to jest govor, okrenut je pojedincu i ima svrhu pomoći i opomenuti ili potaknuti bližnjeg u ljubavi za njegovo dobre, a ne kao javna kritika poniziti ga i uvrijediti mu vlastito dostojanstvo pred drugima. (Kurkut, 2013b: 8) ističe važnost načina i svrhe: „najveća razboritost i strpljivost kako bi se učinilo da odgajanik shvati svoju krivicu razumom i vjerom“. Sam Ivan Bosco strogo se protivio bilo kakvoj vrsti fizičkog kažnjavanja odgajanika. Zalagao se da se takve kazne zabrani građanski zakon. Osim što takve kazne izazivaju odgajanike, one ponizuju odgajatelje (Pavić, 2021).

4. Metodologija

4.1. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Respektirajući navedene spoznaje o duhovnosti kao snažnom zaštitnom čimbeniku za dobrobit i mentalno zdravlje pojedinaca i obitelji, istraživanje provedeno za potrebe ovog diplomskog rada ima za cilj ispitati salezijansku duhovnost u odnosu na navedene konstrukte.

Prvi istraživački problem odnosi se na utvrđivanje zastupljenosti salezijanske duhovnosti na uzorku sudionika. U odnosu na ovaj istraživački problem nisu postavljene hipoteze.

Drugi istraživački problem jest ispitati povezanost između salezijanske duhovnosti, indeksa duhovnosti i transcendencija[2] i prosperiteta. U odnosu na ovaj istraživački problem postavila se hipoteza (H2) na način da se očekuje značajna pozitivna povezanost između salezijanske duhovnosti, indeksa duhovnosti i transcendencije i prosperiteta.

Treći istraživački problem jest ispitati spolne razlike u salezijanskoj duhovnosti, indeksu duhovnosti i transcedencije i prosperitetu, pri čemu se očekivalo kako će sudionice postizati više rezultate u salezijanskoj duhovnosti, indeksu duhovnosti i transcedencije i prosperitetu (H3).

4.2. Korišteni upitnici

Kako bi se odgovorilo na postavljeni cilj i probleme istraživanja koristilo se više upitnika od kojih je jedan konstruiran za potrebe istraživanja.

Upitnik socio-demografskih podataka

Prvi dio upitnika sadrži niz općih podataka kao što su spol, dob, bračno stanje, broj godina koje je sudionik istraživanja živio u Gradskom kotaru Kman koji se u svrhu istraživanja naziva kvartom da bi sudionicima bilo jasnije na što se misli. Postavljeno je i pitanje o tome ima li sudionik istraživanja svoje dijete.

Upitnik duhovnosti

Indeks duhovne transcendencije (STI; Seidlitz i sur., 2002.) ima osam tvrdnji (npr. “Moja duhovnost mi daje osjećaj ispunjenosti”, “Doživljavam duboko zajedništvo s Bogom”, “Čak i kad iskusim probleme, mogu pronađite duhovni mir unutra ”) koji mjere subjektivna iskustva

[2] Pod pojmom transcendencija podrazumijeva se odnos ispitanika prema Bogu, onostranom.

svetoga i njihove učinke na nečiju percepciju sebe, osjećaje, ciljeve i sposobnost prevladavanja poteškoća. Ljestvica ispituje kako se nečija svakodnevna iskustva tumače u smislu duhovnosti.

Skala prosperiteta

Skalu prosperiteta (*Flourishing Scale* – FS; Diener i sur., 2009) čini 8 tvrdnji koje opisuju bitne aspekte ljudskog funkcioniranja, pozitivne odnose, osjećaje kompetentnosti i posjedovanja značenja i smisla u životu. Ispitanici trebaju izraziti stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom koristeći se skalom od 7 stupnjeva (1 - uopće se ne slažem do 7 - u potpunosti se slažem). Primjer jedne čestice je: V*odim svrhovit i smislen živo*t. Rezultat se kreće između 8 i 56, a formira se zbrajanjem svih procjena. Viši rezultati ukazuju na veću percipiranu uspješnost u važnim područjima funkcioniranja. Skala prosperiteta mjeri psihosocijalni prosperitet. Riječ je o novijoj skali koja mjeri psihološku dobrobit. Ova skala obuhvaća i univerzalne ljudske psihološke potrebe kao što je potreba za samoprihvaćanjem, kompetencijom i povezanošću. Skala sadrži čestice o socijalnim odnosima, o svrhovitosti i značaju života pojedinca te o uključenosti i interesu za aktivnosti kojima se bavi. Sadrži i čestice koje mjere osjećaj kompetentnosti i sposobnosti u aktivnostima koje pojedinac smatra važnim.

4.3. Uzorak ispitanika

U istraživanju je sudjelovalo 107 sudionika. Od 107 sudionika, 64 osobe su ženskog spola (59,8 %) i 43 osobe muškog spola (40,2 %) koje su imale i imaju doticaj sa salezijanskom duhovnošću. Prosječna dob sudionika muškog i ženskog spola je 27 godina i 10 mjeseci. Kada bi se u postotcima stavili u odnos spol i dob moglo bi se zaključiti da su za 1% muškarci stariji od žena (28% M naspram 27% Ž). Najmlađa osoba koja je pristupila istraživanju ima 16 godina, a najstarija 60 godina. Sudionici su se rado odazvali istraživanju te konkretno ispunili upitnike. Uzorak na kojem se provodilo istraživanje bio je prigodan jer su svi sudionici imali doticaja sa salezijanskom duhovnošću.

Postupak

Svaki sudionik koji je pristupio istraživanju trebao je na bilo koji način biti upoznat ili uključen u aktivnosti salezijanske odgojne zajednice na Kmanu čiji je rad prožet salezijanskom duhovnošću. Upitnik se zbog čitave epidemiološke situacije provodio u potpunosti online. Svi sudionici kontaktirani su putem društvenih platformi te im je predstavljena svrha i cilj istraživanja. Sudionicima je dana i uputa kako pristupiti te način na koji je potrebno ispuniti

upitnik. Na samom početku upitnika pismeno im je naznačeno kako su podatci povjerljivi i anonimni u istraživanju. Svi su upitnici ispravno popunjeni te se svaki od upitnika moga detaljnije obraditi.

5. Rezultati

Prije provođenja statističkih analiza izračunati su deskriptivni parametri. Tablica 1. sadrži prikaz deskriptivnih parametara na cijelome uzorku.

Tablica 1. Deskriptivni parametri na cijelome uzorku (N=107)

Varijabla	M	SD	Min	Max	Asimetričnost (S.P.)	Kurtičnost (S.P.)
Indeks duhovnosti i transcedentnosti	5,34	,86	1.00	6.00	-2.16 (.236)	6.34 (.467)
Indeks duhovnosti i transcedentnosti - subskala Bog	5,33	,90	1.00	6.00	-1.93 (.236)	4.90 (.467)
Indeks duhovnosti i transcedentnosti - subskala duhovnost	5,36	,85	1.00	6.00	-2.28 (.234)	6.94 (.463)
Salezijanska duhovnost	48,09	7,04	16,00	56,00	-2.18 (.234)	6.50 (.463)
Prosperitet	4,32	,78	1,00	5,00	-1.69 (.234)	3.41 (.467)

Legenda: S.P. – standardna pogreška

S obzirom na vrijednosti asimetričnosti i kurtičnosti dozvoljeno je raditi postupke parametrijske statistike (Kline, 2005).

Istraživanje je pokazalo da svi sudionici pokazuju iznimno visoke rezultate koji se odnose na njihovu duhovnost i transcedentnost, a isto tako kada je u pitanju sama salezijanska duhovnost u njihovoj zajednici.

Kako bi se odgovorilo na drugi istraživački problem, izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije između promatranih varijabli. Tablica 2. sadrži prikaz matrice korelacija.

Tablica 2. Matrica korelacija između promatranih varijabli (N=105)

Varijabla	1.	2.	3.	4.	5.
1. Prosperitet	1	.541**	.516**	.546**	.326**
2.Indeks duhovnosti i transcedentnosti		1	.980**	.978**	.519**
3. Indeks duhovnosti i transcedentnosti - subskala Bog			1	.918**	.540**
4. Indeks duhovnosti i transcedentnosti - subskala duhovnost				1	.479**
5. Salezijanska duhovnost					1

Legenda: ** - p<.05

Utvrđene su statistički značajne umjerene pozitivne povezanosti između prosperiteta i Indeksa duhovnosti i transcedentnosti, prosperiteta te subskala Bog i duhovnost Indeksa duhovne transcedentnosti kao i prosperiteta i salezijanske duhovnosti. Sudionici koji postižu više rezultate na indeksu duhovnosti i transcedentnosti kao i na obje subskale tog Indeksa te viši rezultat na skali salezijanske duhovnosti, izvještavaju o višim razinama prosperiteta. Nadalje, utvrđene su i umjerene pozitivne povezanosti između Indeksa duhovne transcedentnosti i salezijanske duhovnosti te obje subskale Indeksa duhovnosti i transcedentnosti sa salezijanskom duhovnosti. Sudionici koji postižu više rezultate na pojedinim subskalama Indeksa duhovnosti i transcedentnosti, kao i viši ukupan rezultat na Indeksu duhovnosti i transcedentnosti izvještavaju o višim razinama salezijanske duhovnosti. Navedeni rezultati govore u prilog potvrdi H2 hipoteze koju je postavljena, te se može utvrditi kako je osjećaj prosperiteta, svrhovitosti i smisla povezan s osobnom i salezijanskom duhovnosti.

Kako bi se odgovorilo na treći istraživački problem, izračunati su t-testovi za nezavisne uzorke. Tablica 3. sadrži prikaz t-testova za nezavisne uzorke.

Tablica 3. t-testovi za nezavisne uzorke (N=107)

Varijabla	M_M	$M_Ž$	t	df	p
Indeks duhovnosti i transcedentnosti	5.30	5.36	-.331	103	.742
Indeks duhovnosti i transcedentnosti - subskala Bog	5.30	5.34	-.225	103	.823
Indeks duhovnosti i transcedentnosti - subskala duhovnost	5.30	5.39	-.550	105	.584
Prosperitet	47.91	48.22	-.224	105	.824
Salezijanska duhovnost	4.24	4.38	-.900	103	.370

Kako je razvidno iz Tablice 3. rezultati su ukazali kako nisu utvrđene statistički značajne razlike između sudionica i sudionika u niti jednoj od promatranih varijabli.

6. Rasprava

Prvi istraživački problem odnosio se na utvrđivanje zastupljenosti salezijanske duhovnosti na uzorku sudionika. Istraživanje je pokazalo da je zastupljenost salezijanske duhovnosti na uzorku sudionika velika.

Rezultati istraživanja potvrđuju drugu hipotezu rada koja je očekivala značajnu povezanost između salezijanske duhovnosti, indeksa duhovnosti i transcendencije i prosperiteta. Utvrđene su statistički značajne umjerene pozitivne povezanosti između prosperiteta i indeksa duhovnosti i transcendentnosti, prosperiteta te subskala Bog i duhovnost, Indeksa duhovne transcendentnosti kao i prosperiteta i salezijanske duhovnosti. Sudionici koji postižu više rezultate na indeksu duhovnosti i transcendentnosti kao i na obje subskale tog Indeksa te viši rezultat na skali salezijanske duhovnosti, izvještavaju o višim razinama prosperiteta. Ovakav rezultat istraživanja moguće je usporediti i s rezultatima drugih istraživanja ovog područja. Primjerice, Grgić (2020) navodi kako vjera unaprjeđuje kvalitetu života kod oboljelih od multiple skleroze, Parkinsonve bolesti, trauma živčanog sustava, tumora središnjeg živčanog sustava i moždanog udara. Grgić (2020) navodi kako je visoka razina religioznosti/duhovnosti praćena i visokom razinom zadovoljstva kvalitetom života u cjelini te zadovoljstvom osobnim životom na sedam domena: materijalno blagostanje, zdravlje, postignuća, intimnost (bliski odnosi s drugim osobama), osjećaj sigurnosti, pripadnost zajednici i sigurnost u budućnosti. Leutar i Leutar (2017) na temelju istraživanja kojeg su proveli došli su do zaključka da prakticiranje duhovnosti može biti snažan resurs otpornosti i snage obiteljima u rizičnim okolnostima. Došli su do izvora snage u duhovnosti za obitelj i dobrobiti koje duhovnost pruža obiteljima u riziku. Došli su do spoznaje da obitelji koje autentično žive duhovnost iskreno i potpuno žive obiteljske uloge što je povezano s Boscovom mišlju da su dobri kršćani nužno i pošteni građani. „Predispozicije za učinkovito djelovanje duhovnosti u obiteljskim rizicima su: njegovanje duhovnosti kod djece od najranije dobi života djeteta, prakticiranje vjerskih praksi u obitelji, aktivno sudjelovanje u svojoj duhovnoj zajednici, važnost duhovne dimenzije roditelja, važnost spoznaje da je Bog ljubav. Njegovanje tradicije može biti dobra predispozicija za praktično življenje duhovnosti.“ (Leutar i Leutar, 2017). Življenje salezijanske duhovnosti također je dobra predispozicija za življenje zdrave i intrinzične duhovnosti. Da bi religioznost imala pozitivne učinke na zdravlje i ponašanje čovjeka treba biti intrinzična i zdrava. Ključ je u tome da čovjek živi po vrijednostima koje je Isus živio i koje je naviještao (Pavičić, 2019).

Istraživanje je pokazalo da sudionici koji postižu više rezultate na pojedinim subskalama indeksa duhovnosti i transcendentnosti, kao i viši ukupan rezultat na indeksu duhovnosti i transcendentnosti izvještavaju i o višim razinama salezijanske duhovnosti što dovodi do zaključka da je salezijanska duhovnost po svojim postavkama Crkvena duhovnost koja za cilj ima pomoći mladima da postanu dobri kršćani i pošteni građani te da se razviju u zrele i samostalne osobe koje su poletne i koje vole život. Osobe koje, po Boscovoj viziji nogama hodaju po zemlji, a srcem stanuju na nebu (Bosco, 2018; Vecchi, 2002).

Hipotezom broj 3 pretpostavljeno je da će sudionice postizati više rezultate u indeksu duhovnosti i transcendencije, u salezijanskoj duhovnosti i prosperitetu. Istraživanje je opovrgnulo tu hipotezu budući da je pokazalo da nema statističkih značajne razlike između indeksa duhovnosti i transcendencije, salezijanske duhovnosti i prosperiteta muškaraca i indeksa duhovnosti i transcendencije, salezijanske duhovnosti i prosperiteta žena.

7. Zaključak

Na samom kraju diplomskog rada može se jasno zaključiti da je duhovnost zasigurno jedan od zaštitnih čimbenika koji štiti pojedinca. Zanimljivo je kako dobiveni rezultati upućuju na to da sudionici koji žive salezijansku duhovnost pokazuju pozitivan stav prema životu. Točnije dobivene su jake veze između transcendencije, prosperiteta i duhovnosti. Zanimljivo je da pojedinci povezanost između duhovnosti i prosperitet su značajne te ističu koliko duhovnost pomaže u stvaranju pozitivne slike o samom sebi. Zanimljivo je da nema statistički značajne razlike u duhovnosti, transcendencije i prosperiteta između osoba muškog spola i osoba ženskog spola. Teorija primarne socijalizacije kao i Ekološko sustavna teorija potvrđuju povezanost duhovnosti kroz različite vidove života. Teorija primarne socijalizacije ističe kako duhovnost unutar crkve kao sekundarnog izvora socijalizacije usko je povezana s primarnim izvorima te utječe na razvoj pojedinca. Bronfenbrennerova teorija, ekološkog modela, također naglašava povezanost sustava te utjecaj na pojedinca. Istraživanje koje je provedeno u ovom diplomskom radu ističe važnost duhovnosti u životu pojedinca. Imajući na umu da svaki pojedinac u sebi ima rizične i zaštitne čimbenike te bi trebao poticati razvoj zaštitnih čimbenika kako bi se zaštitio od mogućih devijantnih ponašanja. Duhovnost bila ona salezijanska ili ne štiti pojedinca stoga je važno naglasiti da bi pojedinac trebao poticati razvoj duhovnosti jer ga ona štiti (Pavić, 2021). Duhovnost u ulozi zaštitnih čimbenika djeluje preventivno ne samo na pojedinca, već i na sustave koji utječu na pojedinca kao i na primarne ili sekundarne izvore. Salezijanska duhovnost koja se provodi u sklopu rada Salezijanskog odgojnog centra na Kmanu primjer je kvalitetnog preventivnog odgojnog djelovanja na kojoj odrastaju brojni pojedinci. Preventivni odgojni sustav unutar kojeg se prožima salezijanska duhovnost štiti pojedinca te mu pomaže razviti se u zdravog pojedinca koji ima razvijeno samopoštovanje i samopouzdanje. Takav pojedinac shvaća vlastitu vrijednost, ali i vrijednost svoga bližnjeg, preman je voljeti sebe i svoju okolinu. Sposoban je učiniti velike stvari na područjima različitih sustava, počevši od mikrosustava do makrosustava. Istraživanje je potvrdilo ono što su u svom članku tvrdili Otteing i suradnici (1998), a to je da je interakcija između obitelji kao primarnog izvora socijalizacije i religije-Crkve kao sekundarnog izvora socijalizacije snažna.

8. Literatura

1. Urie Bronfenbrenner, *The Ecology of Human Development*, Mass: Harvard University Press, Cambridge, 1979.
2. Corallo, G. (2017). *Salezijanska odgojna metoda, Ivan Boscova baština*. Zagreb: Salesiana.
3. Durkheim, E. *Suicide*: *A study in sociology,* Free Press, New York, 1857, 160-170.
4. Grgić, T. *Utjecaj vjere u unaprijeđenju kvalitete života kod oboljelih*, Split: Sveučilište u Splitu
5. Lewis Donohew, Richard R. Clayton, William F. Skinner & Susan Colon (1999.)*Peer Networks and Sensation Seeking: Some Implications for Primary Socialization Theory*
6. Erat, L. (2011.) *Odgoj i manipulacija: Razmatranje kroz razvojnu teoriju ekoloških sustava*. Velika Gorica, Hrvatska: Osnovna škola Eugena Kvaternika
7. Genevieve Marie Johnson Korbla P. Puplampu (2008.) *Internet use during childhood and the ecological technosubsystem.*
8. Ivančić (1996), T. *Hagioterapija u susretu s čovjekom,* Zagreb, Teovizija, 2015, 42
9. Kline, T. (2005). Psychological testing: A practical approach to design and evaluation. Thousand Oaks, CA: Sage Publications
10. Kurkut, M. (2013), *Don Bosco govori mladima*, Hrvatska salezijanska provincija, Zagreb
11. Kurkut, M. (ur.) (2013b). *Ivan Bosco, preventivni sustav*. Split: Hrvatska salezijanska provincija.
12. Zdravka Leutar - Ivan. Leutar, Religioznost i duhovnost u socijalnom radu, *Crkva u svijetu*, 4 (2001.)
13. Nedeljković, N. (2016), *Duhovnost kao čimbenik otpornosti*, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
14. Mrazek, P. J., Haggerty, R. J. (1994), *Reducing risks for mental disorders: Frontiers for preventive intervention research*, National Academy Press, Washington
15. Matijašević, B. i Maglica, T. (2020.) *Samoprocjena osobna s problemima u ponašanju o učinkovitosti hagioterapije.* Split: Sveučilište u Splitu

16. Eugene R. Oetting & Joseph F. Donnermeyer (1998.) *Primary Socialization Theory: The Etiology of Drug Use and Deviance. I*

17. Eugene R. Oetting, Jerry L. Deffenbacher, and Joseph F. Donnermeyer (1998.)*Primary Socialization Theory. The Role Played by Personal Traits in the Etiology of Drug Use and Deviance. I1*

18. Eugene R. Oetting, Joseph F. Donnermeyer & Jerry L. Deffenbacher (1998a.) *Primary Socialization Theory. The Influence of the Community on Drug Use and Deviance. III*

19. Parfrey, Patrick.S. The effect of religious factors on intoxicant use, Scand J. Soc. Med., 4 (1976) 3, 135-140.

20. Pavić, I. (2021.) *Preventivni odgojni sustav Ivana Bosca na primjeru rada Salezijanskog oratorija Don Bosco Kman u Splitu*. Split: Sveučilište u Zadru.

21. Michelle V. Porche i sur., Distal and Proximal Religiosity as Protective Factors for Adolescent and Emerging Adult Alcholoc Use, *Religions*, 6 (2015) 2, 365-384.

22. Ross Vasta, Marshall M. Haith, Scott A. Miller, *Dječja psihologija: moderna znanost*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2005., 61.

23. Juan, E. Vecchi (2002.) *Salezijanska duhovnost*, Zagreb: Katehetski salezijanski centar

24. World Health Organization (2004), *Prevention of Mental Disorders*, Publications of the World Health Organization, Geneva

25. URL1: Ivan Bosco, *Župa Duha Svetoga*, https://zupa-duhasvetoga-jarun.hr/don-bosco/ (30. 07. 2021.)

26. URL2: Duhovnost, don Boscovi slaezijanci, https://donbosco.hr/salezijanci/duhovnost (14. 5. 2018.)

27. URL3: Što me don Bosco naučio o majčinstvu, https://zenavrsna.com/sto-me-don-bosco-naucio-o-majcinstvu/29582 (31.01.2021.)

28. URL4: Darko Pavičić, Religiozni ljudi lakše se nose sa životom i manje su bolesni, https://franjevci-st.com/religiozni-ljudi-lakse-se-nose-sa-zivotomi-manje-su-bolesni/6382 (26.10.2019.)

9. Popis slika

Slika 1. *Bronfenbrennerov ekološki model okoline*

Prevencijski potencijal povezanosti obitelji i salezijanske odgojne zajednice

Sažetak

Obitelj je zasigurno jedan od najbližih sustava i primarnih izvora koji utječu na dijete, to jest pojedinca. Upravo Teorija primarne socijalizacije i Teorija Bronfenbrennerovog ekološkog modela to potvrđuju. Kao jedan od primarnih odgajatelja, obitelj, pripada skupini zaštitnih čimbenika koji štite pojedinca od devijantnih ponašanja. Obitelj ne djeluje na pojedinca sama po sebi već je dio različitih međusobno povezanih sustava te jakih veza između primarnih i sekundarnih izvora. Pojedinac se postepeno razvija fizički, psihološki i duhovno. Duhovni razvoj pojedinca promatra se kroz oči duhovnosti, religije i religioznosti. Salezijanska duhovnost razvila se unutar preventivnog sustava kojeg je napisao, provodio i živio jedan od najvećih pedagoga i odgajatelja Katoličke crkve, Ivan Bosco, već 1877. godine. Njegove odgojne metode kao i specifičan salezijanski oblik duhovnost i danas živi unutar brojnih salezijanskih odgojnih zajednica diljem svijeta. Jedna od takvih odgojnih kuća, Salezijanski oratoriji Don Bosco, svoj rad živi već 50 godina na Kmanu gdje kroz aktivno djelovanje brojnih volontera, animatora, suradnika i salezijanaca ostavlja tragove na živote brojnih mladih i djece. Ovaj diplomski rad sastoji se od dva dijela. Prvi dio rada daje teorijsku podlogu koja je potkrijepljena brojnom literaturom na hrvatskom i engleskom jeziku. Drugi dio rada prikazuje rezultate i zaključke empirijskog istraživanja prevencijskih potencijala između povezanosti pojedinca i salezijanske odgojne zajednice, točnije prikazuje koliko odlazak, aktivnosti te življenje odgojnih ideja i salezijanske duhovnosti utječe kao zaštitni čimbenici na pojedinca i njegovu obitelj. Navedeno istraživanje provodilo se u gore već spomenutom Salezijanskom oratoriju Don Bosco u Splitu na Kmanu.

Ključne riječi: salezijanska duhovnost, obitelj, rizični i zaštitni čimbenici

The preventive potential of the connection between the family and the Salesian educational community

Abstract

Family is surely one of the closest systems and primary socialisation sources who influence a child, i.e. the individual. The Primary Socialisation Theory and the Theory of Bronfenbrenner's Ecological Model confirm just that. As one of the primary caretakers, family belongs to the group of protective factors which protect the individual from deviant behaviours. The family does not affect the individual by itself, but it is a part of different interrelated systems and strong bonds between primary and secondary socialisation sources. The individual gradually develops physically, psychologically and spiritually. Spiritual development of the individual is viewed through the eyes of spirituality, religion and religiousness. Salesian spirituality developed within preventive system which was written, conducted and lived by the greatest pedagogue and caretaker of the Catholic Church, Ivan Bosco, since 1877. His caretaking methods as a specific Salesian form of spirituality lives on today within numerous Salesian caretaking community around the world. One such caretaking house, Salesian Oratories Don Bosco, has operated for 50 years already in Kman, where through active participation of numerous volunteers, entertainers, partners and Salesians, it leaves its traces on the lives of many young people and children. This Master's thesis consists of two parts. The first part of the paper provides a theoretical background which is covered with multiple works in Croatian and English. The second part of the paper demonstrates results and conclusions of the empirical research of preventive potentials between the bond between the individual and Salesian caretaking community, specifically it shows how much the response, activities and living by caretaking ideas and Salesian spirituality have an impact as protective factors on the individual and their family. The aforementioned research was conducted in the abovementioned Salesian Oratory Don Bosco in Kman, Split.

Keywords: Salesian spirituality, family, risk and protective factors

Prilozi

1. Anketni upitnik

Poštovani,

molim Vas da ispunite anketu koja je pred Vama kako bih uspješno završila svoj diplomski rad i došla do kraja još jednog životnog putovanja.

Napominjem kako su rezultati ove ankete anonimni te da će se koristiti isključivo u svrhu istraživanja.

Unaprijed hvala! :)

1. Spol : muški ženski
2. Dob
3. Koliko dugo živiš u kvartu (u mjesecima/godinama)?
4. Kod kuće živim s:

oba roditelja

samo s majkom

samo s ocem

samo se nekim drugim članovima obitelji (npr. djed, baka ili druga rodbina)

sa skrbnicima

sam

ostalo _____

5. Jesi li u braku? da ne
6. Imaš li svoje djece? da ne
7. Ako imaš svoju djecu, napiši koliko djece imaš?_____
8. Jesi li aktivan u aktivnostima župe:
9. Ako si aktivan, navedi u čemu:
10. Koliko često provodiš vrijeme u salezijanskom odgojnom centru (oratoriju)?

    nikada

    1-2 puta mjesečno

    jednom tjedno

    više puta tjedno

    svaki dan

    ostalo._____

11. Sljedećim tvrdnjama želimo utvrditi koliko salezijanska duhovnost i salezijanci utječu na pojedine elemente tvog života. Svakoj tvrdnji daj ocjenu od 1 do 5 pri čemu su značenja: 1- uopće mi znači 3- niti mi znači, niti mi ne znači 5-jako puno mi znači

Koliko ti salezijanska duhovnost znači za:	1- uopće mi znači 3- niti mi znači, niti mi ne znači 5-jako puno mi znači
tvoje osobno zadovoljstvo	1 2 3 4 5
tvoj brak	
tvoje roditeljstvo	
tvoju duhovnost	
tvoje odnose s prijateljima	
tvoje obrazovanje	
tvoju povezanost sa susjedstvom	
tvoje psihičko/mentalno zdravlje	
zajedničke aktivnosti sa svojom obitelji	

12. Koliko često posjećujete crkvu ili druga vjerska druženja?

1 - Nikad
2 - Jednom godišnje ili manje;
3 - Nekoliko puta godišnje;
4 - Nekoliko puta mjesečno;
5 - Jednom tjedno
6 - Više od jednom tjedno

13. Svakoj tvrdnji daj ocjenu od 1 do 5 pri čemu 1- u potpunosti se ne slažem 2- ne slažem se 3- niti se slažem, niti se ne slažem4- slažem se 5- u potpunosti se slažem.

1. Kvart u kojem živim mi je važan životu.	1 2 3 4 5
2. Kada se predstavljam ističem da sam baš iz kvarta u kojem živim. (Važno mi je to naglasiti.)	
3. Ako me netko pita nešto o kvartu u kojem živim znam mu odgovoriti na pitanje.	
4. Ponosan/na sam život u svom kvartu.	
5. Kvart u kojem živim poseban je za mene.	
6. Kvart u kojem živim dobar je i važan za posao kojim se bavim.	
7. Bolje je živjeti u ovom kvartu nego u nekom drugom.	
8. Radim mnoge aktivnosti u svom kvartu.	
9. Pomisao na odlazak iz kvarta u kojem živim čini me nesretnim/nom.	

10. Volio bih živjeti u ovom kvartu i da mi se ponudi. život u drugom kvartu.	
11. Dobro poznajem stanovnike u kvartu.	
12. Kvart u kojem živim prijateljski je raspoložen za razgovor.	
13. Imam mnogo prijatelja u kvartu.	
14. Često sudjelujem na različitim kvartovskim okupljanjima (spontana okupljanja).	
15. Često pohađam događaje koji se organiziraju u mom kvartu (organizirani događaji).	

14. Koliko često provodite vrijeme u vjerskim aktivnostima, poput molitve, meditacije, čitanja Biblije ili druge vjerske literature?

1 - Rijetko ili nikad
2 - Nekoliko puta mjesečno
3 - Jednom tjedno
4 - Dva ili više puta tjedno
5 - svakodnevno
6 - Više od jednom dnevno

15. Molimo odgovorite na svaku od donjih tvrdnji zaokruživanjem broja koji najbliže opisuje u kojoj se mjeri slažete ili ne slažete s izjavom.

1- U potpunosti se ne slažem 2- ne slažem se 3 malo se ne slažem 4- malo se slažem 5- slažem se 6- U potpunosti se slažem

	u potpunosti ne slažem se	ne slažem se	malo se ne slažem	malo se slažem se	slažem se	u potpunosti se slažem
1. Moja duhovnost daje mi osjećaj ispunjenja.	1	2	3	4	5	6
2. Održavam unutarnju svijest o Božjoj prisutnosti u mom životu.	1	2	3	4	5	6
3. Čak i kad imam problema mogu pronaći unutarnji duhovni mir.	1	2	3	4	5	6
4. Pokušavam ojačati svoju vezu sa Bogom.	1	2	3	4	5	6

5. Održavanje moje duhovnosti je prioritet za mene.	1	2	3	4	5	6
6. Bog mi pomaže da se uzdignem iznad svoje neposredne okoline.	1	2	3	4	5	6
7. Moja duhovnost mi pomaže razumjeti svrhu mog života.	1	2	3	4	5	6
8. Doživljavam duboko zajedništvo s Bogom.	1	2	3	4	5	6
9. Moja vjerska uvjerenja leže iza mog roditeljstva.	1	2	3	4	5	6

16. Sljedeći odjeljak sadrži 3 izjave o vjerskom uvjerenju ili iskustvu. Označite koliko je koja od tvrdnji istinita ili neistinita za vas.

	definitivno *nije* istina	teži istini	i je i nije istina	istina	definitivno istina
U svom životu doživljavam prisutnost božanskog. (*tj* . Boga)	1	2	3	4	5
Moja vjerska uvjerenja dio su cijelog mog pristupa životu.	1	2	3	4	5
Trudim se prenijeti svoju religiju u svim ostalim poslovima u životu.	1	2	3	4	5

17. Ispod je 8 izjava s kojima se možete složiti ili ne. Koristeći ljestvicu 1-7. Označite da se slažete sa svakom stavkom tako što ćete navesti odgovor za svaku izjavu.

	u potpunosti ne slažem se	ne slažem se	malo se ne slažem	malo se slažem se	slažem se
1. Vodim svrhovit i smislen život.	1	2	3	4	5
2. Moji socijalni odnosi podržavaju me i nagrađuju.	1	2	3	4	5
3. Angažiran sam i zainteresiran za svoje svakodnevne aktivnosti.	1	2	3	4	5
4. Aktivno doprinosim sreći i dobrobiti drugih.	1	2	3	4	5
5. Kompetentna sam i sposobna osoba za aktivnosti koje su mi važne.	1	2	3	4	5
6. Dobra sam osoba i živim dobar život.	1	2	3	4	5
7. Optimist sam u pogledu na svoju budućnost.	1	2	3	4	5
8. Ljudi me poštuju.	1	2	3	4	5

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Marija Pavić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistrice primarnog obrazovanja, izjavljujem da je ovaj završni/diplomski rad rezultat isključivo mojega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga/diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga/diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 21.9.2021.

Potpis

Marija Pavić

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA U SPLITU

Student/Studentica: Marija Pavić

Naslov rada: Prevencijski potencijali povezanosti obitelji i salezijanske odgojne zajednice

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: prevencija

Vrsta rada: diplomski rad

Mentor/Mentorica rada: Maja Ljubetić, prof.dr.sc

Sumentor/Sumentorica rada: Toni Maglica, dr.sc.

Članovi Povjerenstva: Maja Ljubetić, prof.dr.sc

Toni Maglica, dr.sc.

Suzana Tomaš, doc.dr.sc

Mila Bulić, dr.sc

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomskoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: 21.09.2021.

Potpis studenta/studentice:

